

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ
ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΝΕΟΛΑΙΑΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΜΕΣΗΣ
ΓΕΝΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ
ΚΥΠΡΟΥ

Πανεπιστήμιο Κύπρου
Τμήμα Κλασικών Σπουδών
και Φιλοσοφίας

Επιμορφωτικό Σεμινάριο για τη διδακτική της σύνταξης της
αρχαίας ελληνικής γλώσσας (αττικής διαλέκτου)

Τελικό και ειδικό απαρέμφατο

Δρ Γεώργιος Α. Ξενής
Καθηγητής της Αρχαίας Ελληνικής Φιλολογίας
Πρόεδρος του Τμήματος Κλασικών Σπουδών
και Φιλοσοφίας
Πανεπιστήμιο Κύπρου

Πέμπτη, 14 και 21 Νοεμβρίου 2024
(2^η και 3^η συνάντηση)

Απαρέμφατο

Τι σημαίνει **απαρέμφατο**:

- Το *πρόσωπο* του ρηματικού τύπου φαίνεται *συνήθως* μέσα από την κατάληξη (π.χ. λούεται (γ', οὔτος), τρέχετε (β' ὑμεῖς)).
- Στα αρχαία ελληνικά υπάρχει και ρηματικός τύπος που δεν δείχνει, **δεν παρεμφαίνει**, το πρόσωπο και ως εκ τούτου λέγεται **ἄ-παρέμφατον**: π.χ. λούεσθαι, τρέχειν

Πώς σχηματίζω το απαρέμφατο/τα απαρέμφατα ενός ρ. τύπου;

Είναι θέμα γραμματικής, μορφολογίας.

Τελικό απαρέμφατο

- Ουσιαστικό ή ουσιαστικά
- Μετοχή κατηγορηματική
- Απαρέμφατο (ειδικό, **τελικό**)
- Ειδική πρόταση
- Πλάγια ερωτηματική πρόταση
- Ενδοιαστική πρόταση
- Ονοματική αναφορική πρόταση

Παραδείγματα από τα νέα ελληνικά:

1) Θέλω **να μετέχω** της ελληνικής παιδείας = Βούλωμαι **μετέχειν** παιδείας ελληνικής.

2) Ο Διογένης προσπάθησε **να φάει** ωμό κρέας = Διογένης κρέα ὦμὰ ἐπεχείρησε **φαγεῖν**.

Μερικές από τις ν.ε. συμπληρωματικές προτάσεις του «να» αντιστοιχούν με τελικό απαρέμφατο στα α.ε., **όχι όλες**

Τελικό απαρέμφατο

Τα περισσότερα ρήματα τα οποία στα νέα ελληνικά συμπληρώνονται με πρόταση του 'να' στα αρχαία συμπληρώνονται με τελικό απαρέμφατο. **Όχι όμως όλα.**

Λ.χ. Όσα **σημαίνουν** αισθητηριακή αντίληψη ή συναίσθημα (ψυχικό πάθος) συμπληρώνονται **με κατηγορηματική μετοχή**

π.χ. **Βλέπω** τον Δημόκριτο να έρχεται = **ὄρῶ** Δημόκριτον έρχόμενον

Ευχαριστιέται να συναναστρέφεται με τους ευσεβείς = **ἤδεται** τῷ

Σωκράτει συνών

Τελικό απαρέμφατο

Α. Ποια ρήματα συμπληρώνουν τη σημασία τους με (=παίρνουν ως αντικείμενο) τελικό απαρέμφατο;

I. Ρήματα που δηλώνουν:

α. ΕΠΙΘΥΜΙΑ: βούλομαι, ἐθέλω (είμαι πρόθυμος να), αἰσχύνομαι (ντρέπομαι να), ἀναγκάζω, δέομαι (παρακαλώ να, ζητώ να), συμβουλεύω, κελεύω, προτρέπω, πείθω, ἀπαγορεύω, κλπ.

β. ΙΚΑΝΟΤΗΤΑ ή ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΑ: δύναμαι, οἷός τ' εἰμί (είμαι ικανός να), πέφυκα (είναι στη φύση μου να)

γ. μανθάνω (μαθαίνω να), διδάσκω

δ. ἄρχομαι (αρχίζω να) κλπ.

II. Απρόσωπα ρήματα και απρόσωπες εκφράσεις με αντίστοιχες σημασίες:

α. π.χ. χρή, δεῖ, ἀναγκαίως ἔχει, προσήκει (αρμόζει), **δοκεῖ** (φαίνεται σωστό να, αποφασίζεται να)

β. ἔξεστι, οἷόν τ' ἐστίν, πέφυκεν (είναι φυσικό να) κλπ.

Τελικό απαρέμφατο

[Είρήσθω ἐν παρόδῳ:

Με τελικό απαρέμφατο συντάσσονται και ορισμένα:

1. **ΕΠΙΘΕΤΑ** που δηλώνουν ΙΚΑΝΟΤΗΤΑ ή ΙΔΙΟΤΗΤΑ: ἀγαθός, ἰκανός, ἐπιτήδειος (ικανός να) κλπ.
2. **ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ**: ἴμερος (πόθος να, λ.χ. ἴμερος ἔχει με ... ἰδεῖν Σ.Οιδ.Κ. 1725), ὥρα (ώρα να, λχ. «έφτασε η ώρα να φύγω») κλπ.]

Τελικό απαρέμφατο

Α. Ποια ρήματα συμπληρώνονται με τελικό απαρέμφατο;

Παραδείγματα:

- **Αἰσχύνομαι** οὖν ὑμῖν εἶπεῖν ... τάληθῆ (Πλ. Απ. 22b)
- Ἐγὼ ... σοὶ οὐκ ἂν δυναίμην ἀντιλέγειν (Πλ. Συμπ. 201c)
- Ἐδέοντο αὐτοῦ παντὶ τρόπῳ ἀπελθεῖν Ἀθήνηθεν (Λυσ. 13.25)
- **Πεφύκασιν** ἅπαντες ἀμαρτάνειν = εἶναι στη φύση όλων να κάνουν λάθη
- Καὶ γὰρ τὰς κρήνας καὶ τὰ φρέατ' ἐπιλείπειν πέφυκεν, ἂν τις ἀπ' αὐτῶν ἀθρόα πολλὰ λαμβάνη (Δημ. 14.30)
- Ὁ δὲ ... τοὺς ἐπιτηδείους ἔπεμψε τούτων ἐπιμεληθῆναι (Ξ. Ἄν. 5.2.12)

Τελικό απαρέμφατο

Β. ΧΡΟΝΟΙ ΤΟΥ ΤΕΛΙΚΟΥ ΑΠΑΡΕΜΦΑΤΟΥ

ΕΝΕΣΤΩΤΑΣ

ΑΟΡΙΣΤΟΣ

ΠΑΡΑΚΕΙΜΕΝΟΣ
(σπάνιος)

ΜΕΛΛΟΝΤΑΣ
(ποτέ)

Τελικό απαρέμφατο

Πώς διαφοροποιώ το νόημα από το αν τοποθετήσω το **τελικό μου απαρέμφατο** στον **ενεστῶτα** ή τον **αόριστο**;

Παραδείγματα:

1. Δεν θέλει να **πίνει** αλκοόλ αυτό το διάστημα. Κάνει δίαιτα.
2. Δεν θέλει να **πιει** τίποτα ο ξένος μας. Είναι ακατάδεκτος.
3. Οὐκ ἤσχύνετο **λέγειν** περιιών, ὡς ...
4. Οὐκ ἤσχύνθη τὸ ψεῦδος **εἶπεῖν**.

Ενεστῶτας =
διαρκές ποιόν
ενεργείας

Αόριστος =
στιγμιαίο ποιόν
ενεργείας

Τελικό απαρέμφατο

Γ. Ταυτοπροσωπία στο επίπεδο του τελικού απαρεμφάτου

Όταν το υποκείμενο του τελικού απαρεμφάτου είναι το ίδιο (ταυτό) με το υποκείμενο του κύριου ρήματος, τότε έχουμε ταυτοπροσωπία και το υποκείμενο του απαρεμφάτου παραλείπεται. (Είναι αρκετό το ότι δηλώνεται το υποκείμενο του κύριου ρήματος.)

- **Αἰσχύνομαι** οὖν ὑμῖν εἶπειν ... τάληθῆ (Πλ. Απ. 22b)
- Ἐγὼ ... σοὶ οὐκ ἂν δυναίμην ἀντιλέγειν (Πλ. Συμπ. 201c)

Τελικό απαρέμφατο

Δ. Ετεροπροσωπία στο επίπεδο του τελικού απαρεμφάτου

Όταν το υποκείμενο του τελικού απαρεμφάτου είναι διαφορετικό (ἕτερον) από το υποκείμενο του κύριου ρήματος, τότε έχουμε ετεροπροσωπία και το υποκείμενο του απαρεμφάτου *δηλώνεται*.

- Λύσανδρος κελεύει **Θηραμένη(v)** εἰς Λακεδαίμονα **ἰέναι**.

Τελικό απαρέμφατο

Δ. Ετεροπροσωπία στο επίπεδο του τελικού απαρεμφάτου

Σε ποια όμως πτώση θα θέσουμε το υποκείμενο του τελ. απαρ.;
Στην ετεροπροσωπία του τελικού απαρεμφάτου συμβαίνει **συνήθως** (όχι πάντοτε) το εξής: το υποκείμενο του τελικού απαρεμφάτου είναι ταυτόχρονα και αντικείμενο του κυρίου ρήματος. Επομένως, θα θέσουμε το κοινό αυτό στοιχείο **στην πτώση που απαιτεί το κύριο ρήμα**, λ.χ. γενική, δοτική, αιτιατική [ουσιαστικά σε αυτή την περίπτωση το υποκείμενο του τελικού απαρ. παραλείπεται, διότι εύκολα υπονοείται μέσα από το αντικείμενο του κυρίου ρήματος].

- Έδέοντο **Ἀγοράτου** παντὶ τρόπῳ **ἀπελθεῖν** Ἀθήνηθεν (Λυσ. 13.25)
- Συνεβούλευε **τῷ Φαρναβάζῳ** μηδένα δεσπότην **προσκυνεῖν**.
- Κελεύουσιν **τῷ Οἰδίποδι καθαίρεσθαι**, ὅτι εἰς ἄβατον ἐπέβη τόπον τοῦ ἱεροῦ τῶν Σεμνῶν = διατάζουν τον Οιδίποδα να καθαριστεί, διότι μπήκε σε άβατο τόπο του ιερού των Σεμνών (Ερινύων)
- Κελεύομεν **τὸν ἀδελφόν** δῶρα **πέμψαι** τῷ στρατηγῷ.

Τελικό απαρέμφατο

Δ. Ετεροπροσωπία στο επίπεδο του τελικού απαρεμφάτου

Αν όμως το υποκείμενο του τελικού απαρεμφάτου δεν είναι ταυτόχρονα και αντικείμενο του κυρίου ρήματος, αλλά μια ξεχωριστή οντότητα, τότε το υποκείμενο θα τεθεί σε αιτιατική πτώση:

- Δημοσθένης ἐκέλευεν ἀναγνωσθῆναι τὸ ψήφισμα τοῦ δήμου.
= Ο Δημοσθένης ἔδωσε οδηγίες να ἀναγνωσθεῖ το ψήφισμα του δήμου.

[Εδώ 'τὸ ψήφισμα' δεν θα μπορούσε να είναι αντικείμενο του 'ἐκέλευεν', δεδομένου ὅτι δεν μπορεί να δώσει κάποιος οδηγίες στο ψήφισμα!]

Τελικό απαρέμφατο

Ε. Απρόσωπα ρήματα/απρόσωπες εκφράσεις με συμπλήρωμα τελικό απαρέμφατο

- ❖ Έννοια του απρόσωπου ρήματος με αφορμή από τα νέα ελληνικά: **προσωπικό** ρήμα= δηλώνει το πρόσωπο μέσω της κατάληξης, π.χ. Χρειάζεσαι καινούργια παπούτσια (το –εσαι δείχνει ότι το πρόσωπο είναι το «εσύ», είναι το β' πρόσωπο ενικού). Τα **απρόσωπα** ρήματα, αν και είναι τοποθετημένα στο γ' πρόσωπο ενικού, **δεν μπορούν να δείξουν πρόσωπο εσωτερικά** (πρβλ. το *πρέπει* στα νέα ελληνικά).
- ❖ Αν θέλουμε να συνδέσουμε **κάποιο πρόσωπο με ένα απρόσωπο ρήμα**, πρέπει να το εκφράσουμε **εξωτερικά** (έξω δηλ. από το ρήμα) σε **δοτική** πτώση.
- ❖ **Μερικά** απρόσωπα ρήματα και απρόσωπες εκφράσεις έχουν ως συμπλήρωμά τους (ως υποκείμενο) τελικό απαρέμφατο. (π.χ. ἔξεστι, δίκαιόν ἐστι, ἀνάγκη ἐστί, ἀναγκαίως ἔχει, ἀρκούντως ἔξει)

Τελικό απαρέμφατο

Ε. Απρόσωπα ρήματα/απρόσωπες εκφράσεις με συμπλήρωμα τελικό απαρέμφατο

- ❖ Απρόσωπο ρήμα και απαρέμφατο έχουν μία **ομοιότητα** και μία **διαφορά**.
- ❖ **Ομοιότητα** ότι **δεν δηλώνουν πρόσωπο μέσα από τις καταλήξεις τους**. Όταν πρέπει να τα συνδέσουμε με πρόσωπο, το πρόσωπο αυτό θα το εκφράσουμε με ξεχωριστή λέξη, και εδώ έχουμε μια **διαφορά** στον **τρόπο δήλωσης του προσώπου**.

Το μεν **απρόσωπο ρήμα** δηλώνει πρόσωπο σε **δοτική** πτώση (με 2 εξαιρέσεις, δεῖ, χρή) (δοτική προσωπική), λ.χ.

Το δε **απαρέμφατο** δηλώνει πρόσωπο σε **αιτιατική** πτώση (υποκείμενο)

Τελικό απαρέμφατο

Ε. Απρόσωπα ρήματα/απρόσωπες εκφράσεις με συμπλήρωμα τελικό απαρέμφατο

- ❖ Αν λοιπόν το απρόσωπο ρήμα/η απρόσωπη έκφραση (λ.χ. ἔξεστιν) συμπληρώνεται με τελικό απαρέμφατο και συνδέονται και τα δύο με το ίδιο πρόσωπο, τότε το πρόσωπο δηλώνεται μόνο μία φορά, είτε στο επίπεδο του τελικού απαρεμφάτου (σε αιτιατική) είτε στο επίπεδο του απρόσωπου ρήματος (σε δοτική).

α' δυνατότητα - βάζω υποκείμενο (σε αιτιατική) στο απαρέμφατο:

π.χ. ἔξεστιν **τὸν Σωκράτη** τοὺς νεανίας διδάσκειν είναι δυνατό να διδάσκει ο Σωκράτης τους νέους

β' δυνατότητα - βάζω δοτική προσωπική στο απρόσωπο ρήμα (η οποία δοτική συμπίπτει και με το υποκείμενο του απαρεμφάτου):

π.χ. ἔξεστι **τῷ Σωκράτει** τοὺς νεανίας διδάσκειν είναι δυνατό για τον Σωκράτη να διδάσκει τους νέους

ῥαδίως **τούτοις** ἔχει δακρῦσαι καὶ ἅπαντα εἶπεῖν είναι εύκολο για αυτούς να δακρῦσουν και να πουν τα πάντα

Τελικό απαρέμφατο

Ε. Απρόσωπα ρήματα/απρόσωπες εκφράσεις με συμπλήρωμα τελικό απαρέμφατο

- ❖ Άλλα παραδείγματα απρόσωπων ρημάτων με τελικό απαρέμφατο ως υποκείμενο (β' δυνατότητα):
  - Ἡμῖν συμφέρει ἀποδοῦναι τοὺς αἰχμαλώτους. Μας συμφέρει να επιστρέψουμε τους αιχμαλώτους.
  - Ἔδοξεν τοῖς Ἴωσι ἀγγέλους πέμψαι. Φάνηκε σωστό στους Ἴωνες να στείλουν αγγελιαφόρους.
  - Δοκεῖ μοι τοῦτο ποιεῖν. Μου φαίνεται ορθό να κάνω τούτο.

Τελικό απαρέμφατο

Ε. Απρόσωπα ρήματα/απρόσωπες εκφράσεις με συμπλήρωμα τελικό απαρέμφατο

❖ Το **δει** (έδει, δεήσει, έδέησε) και το **χρή** (χρήν ή έχρην, χρήσται) έχουν μόνο την α΄ δυνατότητα.

Με άλλα λόγια, δεν παίρνουν δοτική προσωπική αυτά τα δύο απρόσωπα ρήματα.

Παραδείγματα:

1. Ούτω **χρή ήμᾶς** ποιεῖν.
2. **Δει σε** χαίρειν καί λυπεῖσθαι, θνητός γάρ ἔφυς.
3. Τοὺς νόμους **δει** τηρεῖν **τοὺς δικάζοντας**.

Τελικό απαρέμφατο

Ε. Απρόσωπα ρήματα/απρόσωπες εκφράσεις με συμπλήρωμα τελικό απαρέμφατο

- ❖ Υπάρχει και η περίπτωση όπου δεν συνδέω πρόσωπο ούτε με το απρόσωπο ρήμα ούτε με το απαρέμφατο. Εδώ η διατύπωση είναι εντελώς αόριστη και γενική, καλύπτει όλα τα πρόσωπα.
- Χρή οὔτω ποιεῖν πρέπει ο οποιοδήποτε έτσι να κάνει / πρέπει κανείς έτσι να κάνει.

Ειδικό απαρέμφατο

Παραδείγματα από τα νέα ελληνικά:

- 1) Νομίζω **ότι/πως** αυτά έτσι **έγιναν** = ήγοῦμαι ταῦτα οὕτω **γενέσθαι**
- 2) Λένε **ότι** ο Σοφοκλής **γεννήθηκε** κατά την 71^η Ολυμπιάδα = Φασὶν Σοφοκλέα σα΄ Ὀλυμπιάδι **γεννηθῆναι**.

- Ουσιαστικό ή ουσιαστικά
- Μετοχή κατηγορηματική
- Απαρέμφατο (ειδικό, τελικό)
- Ειδική πρόταση
- Πλάγια ερωτηματική πρόταση
- Ενδοιαστική πρόταση
- Ονοματική αναφορική πρόταση

Μερικές από τις ν.ε. συμπληρωματικές προτάσεις του «**ότι/πως**» αντιστοιχούν με ειδικό απαρέμφατο στα α.ε., **όχι όλες**

Ειδικό απαρέμφατο

Τα περισσότερα ρήματα τα οποία στα νέα ελληνικά συμπληρώνονται με πρόταση του 'ότι/πως' στα αρχαία ελληνικά συμπληρώνονται **με ειδικό απαρέμφατο**. **Όχι όμως όλα**.

Λ.χ. Όσα σημαίνουν αντίληψη συμπληρώνονται **με κατηγορηματική μετοχή**

π.χ. Δεν **αντιλαμβάνεσθε** ότι εξαπατάσθε; = ούκ **αίσθάνεσθε** έξαπατώμενοι;

Άρα, για να αποφασίσω αν ένα συγκεκριμένο ρήμα θα πάρει ειδικό απαρέμφατο, δεν μπορώ να στηριχτώ μόνο στην αντίστοιχη νεοελληνική μετάφραση. Θα πρέπει επιπλέον να λάβω υπόψιν μου και τη **σημασία** του ρήματος αυτού.

Ειδικό απαρέμφατο

Α. Ποια ρήματα συμπληρώνονται από ειδικό απαρέμφατο;

1. **Λεκτικά** ρήματα: λέγω, φημί, ἀγγέλλω, ὁμολογέω-ῶ, ἀποκρίνομαι (απαντώ ότι), αἰτιάομαι –ῶμαι (κατηγορώ ότι), πυνθάνομαι (πληροφορούμαι ότι) κλπ.
2. **Δοξαστικά** ρήματα (δόξα = γνώμη, ἀρα ρήματα που εκφράζουν γνώμη): νομίζω, ἠγέομαι-οῦμαι (νομίζω, θεωρώ), οἶομαι (φαντάζομαι, νομίζω, θεωρώ, πιστεύω), δοκέω-ῶ (νομίζω ότι, σκέπτομαι ότι, έχω την εντύπωση ότι, θεωρώ ότι), ΠΙΣΤΕΥΩ, ὑποπτεύω (υποψιάζομαι ότι), εἰκάζω (υποθέτω ότι), κρίνω (κρίνω ότι) κλπ. **[ΟΧΙ τα γνώσεως σημαντικά ρήματα]**

Παραδείγματα:

- Ἦτιιάθη ὑπό τινων προδοῦναι τὰς ναῦς.
- Λέων οὐκ ἔδοξεν τρεῖς ταύρους ὁμοῦ νικήσειν.
- Οἱ στρατιῶται ὑπώπτευον Κῦρον ἐπὶ βασιλέα ἰέναι.

Τα **λεκτικά** ρήματα συμπληρώνονται εξίσου συχνά και με **ειδική πρόταση**. ΟΜΩΣ: Το ρήμα **λέγω** συμπληρώνεται **κυρίως** με ειδική πρόταση. Το **φημί** **κυρίως** με ειδικό απαρέμφατο.

Τα **δοξαστικά** ρήματα συμπληρώνονται **μόνο με ειδικό απαρέμφατο** (ΟΧΙ με ειδική πρόταση)

Ειδικό απαρέμφατο

Β. Ταυτοπροσωπία και ετεροπροσωπία στο ειδικό απαρέμφατο

Αφόρμηση από τα νέα ελληνικά: 1) Ο **πατέρας μου** είπε ότι αύριο θα ταξιδέψ**ει** στην Αίγυπτο.
2) Ο **πατέρας μου** είπε ότι αύριο θα ταξιδέψ**ουμε** στην Αίγυπτο.

Ὁ πατήρ ἔφη αὐριον
εἰς Αἴγυπτον
πλεύσεσθαι.

Ταυτοπροσωπία

Ὁ πατήρ ἔφη αὐριον ἡμᾶς
εἰς Αἴγυπτον πλεύσεσθαι.

Ετεροπροσωπία

Ειδικό απαρέμφατο

Γ. Ταυτοπροσωπία στο επίπεδο του ειδικού απαρεμφάτου

Όταν το υποκείμενο του ειδικού απαρεμφάτου είναι το ίδιο (ταυτό) με το υποκείμενο του κύριου ρήματος, τότε έχουμε ταυτοπροσωπία και το υποκείμενο του απαρεμφάτου παραλείπεται. (Είναι αρκετό το ότι δηλώνεται το υποκείμενο του κύριου ρήματος)

- Σωκράτης ἔφη μέγας φιλόσοφος εἶναι.
- Ἡτιάθη ὑπό τινων προδοῦναι τὰς ναῦς.
- Λέων οὐκ ἔδοξεν τρεῖς ταύρους ὁμοῦ νικήσειν.
- Οἱ στρατιῶται ὑπώπτευον ἐπὶ βασιλέα ἰέναι.

Ειδικό απαρέμφατο

Δ. Ετεροπροσωπία στο επίπεδο του ειδικού απαρεμφάτου

Όταν το υποκείμενο του ειδικού απαρεμφάτου είναι διαφορετικό (ἕτερον) από το υποκείμενο του κύριου ρήματος, τότε έχουμε ετεροπροσωπία και το υποκείμενο του απαρεμφάτου *δηλώνεται*.

- Σωκράτης ἠγεῖτο θεοῦς πάντα εἰδέναι. Ξεν. Απομν. 1.1.19 (διασκευή)
= ο Σωκράτης πίστευε ότι οι θεοί γνωρίζουν τα πάντα.
- Φημί γὰρ ἐγὼ εἶναι τὸ δίκαιον οὐκ ἄλλο τι ἢ τὸ τοῦ κρείττονος συμφέρον.
= Εγώ ισχυρίζομαι ότι το δίκαιο είναι όχι κάτι άλλο παρά το συμφέρον του ισχυροτέρου.

Ειδικό απαρέμφατο

Δ. Ετεροπροσωπία στο επίπεδο του ειδικού απαρεμφάτου

Σε ποια όμως πτώση θα θέσουμε το υποκείμενο του ειδ. απαρ. επί ετεροπρ.;

Στην ετεροπροσωπία του ειδικού απαρεμφάτου συμβαίνει το εξής: το υποκείμενο του ειδικού απαρεμφάτου πάντοτε ανήκει αποκλειστικά και μόνο στο ειδικό απαρέμφατο, δηλαδή δεν είναι ταυτόχρονα και αντικείμενο του κυρίου ρήματος, δεν «κυβερνάται» από το κύριο ρήμα (όπως είδαμε να συμβαίνει πολλές φορές στην ετεροπροσωπία του τελικού απαρεμφάτου).

Το υποκείμενο του ειδικού απαρεμφάτου δηλώνεται **ΠΑΝΤΟΤΕ (και μόνο) σε ΑΙΤΙΑΤΙΚΗ**. [Είναι η περίφημη συντακτική δομή «αιτιατική+απαρέμφατο», *accusativus cum infinitivo*, {LSJ, c. acc. et inf.}]

- **Σωκράτης ήγειτο θεούς πάντα εἰδέναι**. Ξεν. Απομν. 1.1.19 (διασκευή)
= ο Σωκράτης πίστευε ότι οι θεοί γνωρίζουν τα πάντα.

Ειδικό απαρέμφατο

Γ. Οι χρόνοι στο ειδικό απαρέμφατο

1. α) Ο **ενεστώτας** του απαρεμφάτου εκφράζει ότι η ενέργεια του απαρεμφάτου είναι **σύγχρονη** προς την ενέργεια του κύριου ρήματος:
Κτησίας, ὁ ἰατρός, φησὶ **ἰᾶσθαι** τὸ τραῦμα τοῦ βασιλέως. Ο Κτησίας, ο ἰατρός, λέει ότι **θεραπεύει** το τραύμα του βασιλιά.
β) Μπορεί όμως να εκφράζει και **παρατατικό**:
Κτησίας, ὁ ἰατρός, φησὶ πέρυσι ἐν ἀπάσαις ταῖς μάχαις **ἰᾶσθαι** τὰ τραύματα τῶν μαχομένων. Ο Κτησίας, ο ἰατρός, λέει ότι πέρυσι σε όλες τις μάχες **θεράπευε** τα τραύματα των μαχομένων.
2. Ο **αόριστος** του απαρεμφάτου εκφράζει ότι η ενέργεια του απαρεμφάτου είναι **προτερόχρονη** προς την ενέργεια του κύριου ρήματος:
Κτησίας, ὁ ἰατρός, φησὶ **ἰάσασθαι** τὸ τραῦμα τοῦ βασιλέως. Ο Κτησίας, ο ἰατρός, λέει ότι **θεράπευσε** το τραύμα του βασιλιά.
3. Ο **μέλλοντας** του απαρεμφάτου εκφράζει ότι η ενέργεια του απαρεμφάτου είναι **υστερόχρονη** προς την ενέργεια του κύριου ρήματος:
Κτησίας, ὁ ἰατρός, φησὶ **ἰάσεσθαι** τὸ τραῦμα τοῦ βασιλέως. Ο Κτησίας, ο ἰατρός, λέει ότι θα **θεραπεύσει** το τραύμα του βασιλιά.

Ειδικό απαρέμφατο

Γ. Οι χρόνοι στο ειδικό απαρέμφατο

4. Ο **παρακείμενος** του απαρεμφάτου εκφράζει ότι η ενέργεια του απαρεμφάτου **έχει γίνει πριν την ενέργεια του κύριου ρήματος αλλά τα αποτελέσματά της ισχύουν ως τη στιγμή της ενέργειας του κύριου ρήματος:**

- Κτησίας, ὁ ἰατρός, **φησὶ τεθεραπευκέναι** τὸ τραῦμα τοῦ βασιλέως.
- Οὗτος φησὶ με τὰς συνθήκας **παραβεβηκέναι**.

5. Το **δυνητικό απαρέμφατο**: ισοδυναμεί ή με δυνητική οριστική ή με δυν. ευκτική.

-Νομίζετε Ἀγόρατον ἀδελφὸν τὸν ἑμαυτοῦ **λῦσαι ἂν**, εἰ χρήματα αὐτῷ ἔδοτε; Νομίζετε ὅτι ὁ Ἀγόρατος θα απελευθέρωνε τον αδελφό μου, εάν του είχατε δώσει χρήματα; ('θα απελευθέρωνε': ξέρουμε ὅτι δεν τον απελευθέρωσε, ἀρα ἔχουμε περιγραφή μίας κατάστασης αντίθετης προς την πραγματικότητα. Επομένως το δυνητικό απαρέμφατο ισοδυναμεί με δυνητική οριστική.)

-(Μιλᾷει στους Συρακουσίους ὁ Ερμοκράτης για την επικείμενη εισβολή των Αθηναίων και θεωρεῖ ὅτι για διάφορους λόγους που εκθέτει οἱ Αθηναῖοι θα παρατήσουν την εκστρατεία.

Το τελευταίο σημείο το διατυπώνει ως εξής:

ἡγοῦμαι τοὺς Ἀθηναίους **καταλῦσαι ἂν** τὸν πλοῦν. Θεωρῶ ὅτι οἱ Αθηναῖοι θα παρατήσουν ενδεχομένως την εκστρατεία (δυνητικό απαρέμφατο που ισοδυναμεί με δυνητική ευκτική, περιγράφει κατάσταση που ενδέχεται να υπάρξει μελλοντικά)

Ειδικό απαρέμφατο

Δ. Το ειδικό απαρέμφατο ως συμπλήρωμα απρόσωπων ρημάτων / εκφράσεων

- ❖ Κάποια απρόσωπα ρήματα και απρόσωπες εκφράσεις συμπληρώνονται με ειδικό απαρέμφατο (το οποίο είναι υποκείμενό τους): π.χ. λέγεται, όμολογεῖται, δοκεῖ (φαίνεται ότι) κλπ.

Παραδείγματα:

- λέγεται τὸν γραμματέα **πυθέσθαι** τοῦ Φαβίου περὶ τῶν θεῶν τί κελεύει. Λέγεται ὅτι ὁ γραμματέας ρώτησε τὸν Φάβιο τι οδηγίες δίνει σχετικά με τοὺς θεοὺς.
- ὀμολογεῖται τὴν πόλιν ἡμῶν ἀρχαιοτάτην **εἶναι**. Εἶναι συμφωνημένο ὅτι ἡ πόλη μας εἶναι ἀρχαιοτάτη.
- ἔμοιγε δοκεῖ τοῦτο μετὰ τοῦτο σκεπτόμενον **εἶναι**. Μου φαίνεται ὅτι μετὰ τούτου πρέπει να ἐξετασθεῖ τούτο.

Ειδικό απαρέμφατο

Μεταφράστε

1. τὸν Θησέα πρῶτον φησι τῶν κακῶν τῇ πόλει γεγονέναι αἴτιον.
2. Ἰκανά μοι νομίζω εἰρῆσθαι.
3. Τὸν Σοφοκλέα κρίνω δεύτερον σοφία εἶναι.
4. Ὁ Πλάτων τοὺς τῆς ἀρετῆς κλῶνας ἰδρῶτι καὶ πόνοις ἔλεγε φύεσθαι.
5. Ἀναπέπνισμαι πάντα ἃ εἴρηκας ἀληθῆ εἶναι.
6. Ἐπιδιεσκευάσθαι λέγεται βιβλίον ἐπὶ τῷ προτέρῳ γεγραμμένῳ τὸ δεύτερον γραφέν.

Ρήματα που συντάσσονται και με τα δύο απαρέμφατα

Λεκτικά ρήματα με τελικό απαρέμφατο!

Αφόρμηση από τα νέα ελληνικά:

Συγκρίνετε: «Της είπα **ότι** την παρακολουθούν» και «Της είπα **να** έλθει τώρα».

Παραδείγματα από τα αρχαία ελληνικά:

- Τοῖς πρέσβεσι **ἔλεγον** πλεῖν / ἔλεγα στους απεσταλμένους να πλέουν, Δημ. 19.150 (διασκευή)
- **εἶπον** μηδένα τῶν ὄπισθεν κινεῖσθαι / διέταξα να μην κινείται κανένας απ' αυτούς που ήταν πίσω, Ξεν. Κύρου παιδ. 2.2.8

Ρήματα που συντάσσονται και με τα δύο απαρέμφατα

Ρήμα *πείθω*

- οὐδὲ σφέας χρηστήρια φοβερὰ ... ἔπεισε ἐκλιπεῖν τὴν Ἑλλάδα.
«Ούτε οι φοβεροί χρησμοί ... τους ἔπεισαν **να** εγκαταλείψουν την Ελλάδα», Ηρ. 7.139.6
- τέλος ... πείθει τὸν ἄνδρα ταῦτα ἔχειν οὕτω.
«Πείθει, τελικά, τον άντρα της **ὅτι** ἔτσι ἔχουν τα πράγματα», Ηρ. 4.154.2

Ρήματα που συντάσσονται και με τα δύο απαρέμφατα

Ρήμα ὄμνυμι (ορκίζομαι)

- ὄμνυσιν τὸν Διόνυσον μὴ πώποτ' ἀμείνον' ἔπη τούτων κωμωδικὰ μηδέν' ἀκοῦσαι.
Ορκίζεται στον Διόνυσο **ὅτι** ποτέ μέχρι τώρα κανένας δεν άκουσε σε κωμωδία λόγια καλύτερα από αυτά, Αριστοφ. Σφ. 1046–7
- οἱ δὲ Ἀργεῖοι ὀμόσαντες ... εἰρήνην ποιήσασθαι.
Οι Αργεῖοι, που ορκίστηκαν **να** κάνουν ειρήνη, Ξεν. Ελλ. 7.4.11

[Σε διαφορετικά
συμφραζόμενα θα ήταν
δυνατή και η ερμηνεία «οι
Αργεῖοι, που ορκίστηκαν
ὅτι έκαναν ειρήνη]

- Κάποιοι θεωρούν ότι το *ἐλπίζω* και το *ὑπισχνέομαι* (υπόσχομαι) λειτουργούν όπως το *ὄμνυμι*.
- Το εξαρτώμενο από αυτά τα τρία ρήματα απαρέμφατο δέχεται άρνηση μή.
- ὑπισχνοῦντο μηδέν χαλεπὸν αὐτοὺς πείσεσθαι (ετεροπροσωπία)
Υπόσχονταν ότι δεν θα πάθουν κακό, Ξεν. Ελλ. 4.4.5

Ρήματα που συντάσσονται και με τα δύο απαρέμφατα

Ρήμα γιννώσκω:

με τελικό απαρέμφατο
= αποφασίζω να

με ειδικό απαρέμφατο
= κρίνω ότι

- οἱ βασανισταὶ ἔγνωσαν Πασίων(α) ἐμοὶ παραδοῦναι τὸν παῖδα.
Οἱ ανακριτὲς αποφάσισαν να παραδώσει ο Πασίων τον δούλο σε μένα.
- ἔγνωσαν τοὺς τε φεύγοντας καταδέξασθαι καὶ τοὺς ἀτίμους ἐπιτίμους ποιῆσαι.
Αποφάσισαν και να αποκαταστήσουν τους εξορίστους και τους ἀτίμους να τους κάνουν ἐπιτίμους.
- ἔγνωσαν οἱ παραγενόμενοι Σπαρτητέων ... Ἀριστόδημον ... ἔργα ἀποδέξασθαι μεγάλα.
Οἱ Σπαρτιάτες που ἦταν ἐκεῖ έκριναν ὅτι ο Αριστόδημος επέδειξε σπουδαίο ἔργο. Ηρ. 9.71.3

Ρήματα που συντάσσονται και με τα δύο απαρέμφατα

Ρήμα *δοκῶ* (1):

Ως προσωπικό ρήμα, ταυτοπροσωπία:

δοκῶ + (δοτική) + ειδικό απαρέμφατο = φαίνομαι (σε κάποιον) ότι

- ἰδοῦ, πάρειμι. μῶν ἐπισχεῖν σοι δοκῶ; Να, έφτασα. Μήπως **σου φαίνομαι ότι καθυστέρησα**;
- Τὸν Πλάτωνά μοι ἔδοξας λέγειν. Μου φάνηκες ότι εννοεῖς τον Πλάτωνα.

Δοκῶ + μοι+ ειδικό απαρέμφατο = ~~μου φαίνομαι~~, μου φαίνεται ότι, νομίζω ότι

- κάγώ μοι δοκῶ παραπλήσιόν τι παθεῖν ὑπὸ Δίωνος.

Και εγώ νομίζω ότι κάτι παρόμοιο έπαθα από τον Δίωνα.

δοκῶ + ειδικό απαρέμφατο (χωρίς δοτική) = νομίζω ότι, έχω την εντύπωση ότι

- ... θυρῶν ἔδοξα προσπόλων τινός ὑποστενούσης ἔνδον αἰσθέσθαι

Έχω την εντύπωση ότι άκουσα κάποια από τις υπηρέτριες να θρηνεί πίσω από τις πόρτες, Σοφ. Ηλ. 78

Ρήματα που συντάσσονται και με τα δύο απαρέμφοτα

Ρήμα δοκῶ (2):

Ως προσωπικό ρήμα, ετεροπροσωπία:

Δοκῶ + αιτιατική + ειδικό απαρέμφοτο = νομίζω/θεωρώ εγώ ότι κάποιος άλλος...

- τὴν ἐγὼ τάλας | οὐκ ἄν ποτ' ἐς τοσοῦτον αἰκίας πεσεῖν | ἔδοξ(α) Σοφ. *Οιδ. επί Κολ.* 747–9
Δεν θεώρησα, ο δύστυχος, ότι αυτή θα έπεφτε σε τόσο μεγάλη δυστυχία (δυνητικό απαρέμφοτο το οποίο εδώ ισοδυναμεί με δυνητική οριστική. Από πού το συμπεραίνουμε;)

Ρήματα που συντάσσονται και με τα δύο απαρέμφατα

Ρήμα δοκεῖ (3):

Ως απρόσωπο ρήμα:

δοκεῖ (+δοτ.) + τελικό απαρέμφατο = φαίνεται καλό/σωστό (+σε κάποιον) **να...** ή (κάποιος) αποφασίζει να...

Τοῖς ἄρχουσι ἔδοξε μὴ μέλλειν, ἀλλὰ διαχρήσασθαι Μάριον.

- Φάνηκε σωστό στους αξιωματούχους να μην καθυστερούν αλλά να σκοτώσουν τον Μάριο.

Ἡ - Αποφάσισαν οι αξιωματούχοι να μην...

δοκεῖ (+δοτ.) + ειδικό απαρέμφατο = φαίνεται (+ σε κάποιον) **ὅτι...**

Τί δέ, ὦ Ἑρμόγενες; δοκεῖ σοι ράδιον εἶναι οὕτω ταχὺ μαθεῖν τε καὶ διδάξαι ὅτιοῦν πρᾶγμα; Πλάτωνος Κρατύλος 427e

Λοιπόν, Ερμογένη; Σου φαίνεται ότι είναι εύκολο τόσο γρήγορα να μάθει κανείς και να διδάξει οποιοδήποτε πράγμα;